

## ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

**Esas Sayısı:1973/46**

**Karar Sayısı:1974/21**

**Karar Günü:21/5/1974**

**Resmi Gazete tarih/sayı:2.9.1974/14994**

İtiraz yoluna başvuran : İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesi.

İtirazın konusu : 26/6/1973 günlü, 1773 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun 9. maddesinin birinci fıkrasının C işaretli bendini Anayasa'nın değişik 32. ve değişik 136. maddelerine aykırı gören mahkeme Anayasa'nın değişik 151. maddesine dayanarak Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

### I- OLAY :

İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcılığınca 22/10/1973 günlü iddianame ve Türk Ceza Kanununun 141/1., 173. ve 6136 sayılı Kanunun 13. maddelerine göre cezalandırılmaları istemi ile dokuz sanık hakkında açılan ve İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesinin 973/5 esas sayısını alan kamu davasının 24/11/1973 günlü duruşmasında 6136 sayılı Kanuna aykırı davranmak eyleminden dolayı da dava açılmış bulunmasının eylemin doğrudan doğruya Devlet Güvenlik Mahkemesinin görevine giren bir suç vesilesiyle işlendiği görüşüne ve 1773 sayılı Kanunun 9. maddesinin birinci fıkrasının C işaretli bendinde açıklanan bağıllık nedenine dayandığım göz önünde bulunduran mahkeme bu kuralı Anayasa'nın değişik 32. ve değişik 136. maddelerine aykırı görmüş ve Anayasa Mahkemesine başvurulmasına, 6136 sayılı Kanunun 13. maddesinin uygulanması istemiyle açılan davanın Anayasa Mahkemesinden gelecek karara değin geri bırakılmasına, Türk Ceza Kanununun 141. maddesinin uygulanması istemiyle açılan davadan dolayı da duruşmanın sürdürülmesine karar vermiştir.

### III- YASA METİNLERİ :

I- Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülen Kanun kuralı :

26/6/1973 günlü, 1773 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun 9. maddesinin birinci fıkrasının Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülen C işaretli bendi 5. Tertip Düstur, Cilt 12, İkinci Kitap, 2539. ve 2540. sayfalardaki metne göre şöyledir :

"Madde 9- Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görevine giren suçlar şunlardır:

A).....

B).....

C) A ve B bentlerinde yazılı bir suçu işlemek veya gizlemek maksadiyle veya bu suç vesilesiyle, yahut bu suçla umumî veya müşterek bir gaye içerisinde işlenmiş suçlar;

2- Dayanılan Anayasa kuralları :

Anayasa'ya aykırılık görüşünü desteklemek üzere ileri sürülen Anayasa kuralları aşağıda yazılı olduğu gibidir.

"Değişik madde 32- Hiç kimse, kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamaz.

Bir kimseyi kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz."

"Değişik Madde 136/1, 2, 7- Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir.

Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğü, hür demokratik düzen ve nitelikleri Anayasa'da belirtilen Cumhuriyet aleyhine işlenen ve doğrudan doğruya Devlet güvenliğini ilgilendiren suçlara bakmakla görevli Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulur. Ancak, sıkıyönetim ve savaş haline ilişkin hükümler saklıdır.

.....

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluş ve işleyişi, görev ve yetkileri ve yargılama usulleri ile ilgili diğer hükümler kanunda gösterilir.

#### IV- İLK İNCELEME:

Anayasa Mahkemesi içtüzüğünün 15. maddesi uyarınca 13/12/1973 gününde Muhittin Taylan, Avni Givda, Sait Koçak, Kemal Berkem, Şahap Arıç, İhsan Ecemiş, Halit Zarbını, Ziya Önel, Abdullah Üner, Kani Vrana, Muhittin Gürün, Lûtfi Ömerbaş, Şevket Müftügil, Nihat O. Akçakayalıoğlu ve Ahmet H. Boyacıoğlu'nun katılmalariyle yapılan ilk inceleme toplantısında; gelen gerekçeli kararın asıl değil onanlı örnek olduğu, duruşmada bulunan Cumhuriyet Savcısının adının açıklanmadığı ve duruşma tutanağının ancak 24/11/1973 günlü üçüncü oturumda verilen ara kararma ilişkin bölümünün gönderilmesiyle yetinildiği anlaşılmışsa da yollanan belgelerle olay ve mahkemenin itiraz yetkisi yönünden durum aydınlığa kavuştuğu için eksiklik 22/4/1962 günlü, 44 sayılı Kanunun 27. maddesi uyarınca giderilmek üzere dosyanın geri gönderilmesini gerektirir nitelikte görülmemiştir .

Böylece dosyanın eksikliği bulunmadığı sonucuna varıldığından Anayasa'nın değişik 151. maddesine uygunluğu saptanan işin esasının incelenmesine 13/12/1973 gününde oybirliğiyle karar verilmiştir.

#### V- ESASIN İNCELENMESİ :

İtirazın esasına ilişkin rapor, İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesi Başkanlığının 26/11/1973 günlü, 973/5 sayılı yazısına bağlı olarak gelen 24/11/1973 günlü gerekçeli ara karar ve ekleri, iptali istenen yasa kuralı, dayanan Anayasa kuralları, bunlara ilişkin gerekçeler ve başka yasama belgeleri ve konu ile ilişkisi bulunan öteki metinler okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

A- İtiraz konusu kuralı kapsayan Kanunun biçim yönünden Anayasaya aykırı olup olmadığı sorunu :

İtiraz yoluna başvuran mahkeme, 1773 sayılı Kanunun 9. maddesinin birinci fıkrasının C işaretli bendinin Anayasa'ya aykırılığın ileri sürmüştü; ancak aykırılığın esas yönünden olduğunu belirleyen gerekçelere dayanarak iptal edilmesini istemiştir.

44 sayılı Kanunun 28. maddesinin birinci fıkrasına göre Anayasa Mahkemesi kanunların ve Yasama Meclisleri içtüzüklerinin Anayasa'ya aykırılığı konusunda ilgililerce ileri sürülen gerekçelere dayanmak zorunda değildir. Mahkeme istemle bağlı kalmak koşulu altında, başka

gerekçe ile de Anayasa'ya aykırılık kararı verebilir. Bu kural, Anayasa'ya aykırılık iddiasının yalnız esas yönünden ileri sürülmüş bulunması halinde Anayasa Mahkemesinin biçim yönünden de Anayasa'ya aykırılık bulunup bulunmadığını araştırma ve böyle bir aykırılık saptanırsa bu gerekçe ile iptaline gitme yetkisini de içerir.

Anayasa Mahkemesi bu işte, 44 sayılı Kanunun 28. maddesinin birinci fıkrasındaki yetkiye dayanarak önce itiraz konusu kuralı kapsayan 1773 sayılı Kanunun biçim yönünden Anayasa'ya aykırı olup olmadığı sorunu üzerinde durmuştur, ilk olarak, bu konu aşağıda tartışılacaktır.

1773 sayılı Kanuna ilişkin tasarı ve bu arada 9. madde üzerindeki yasama çalışmalarında ilk bakışta aksak gibi görülen iki yön göze çarpmaktadır. Bunlar; tasarının Millet Meclisinde ve Cumhuriyet Senatosundaki öncelik ve ivedilikle görüşülmesi işlemleri ile ilgilidir.

1- Millet Meclisindeki öncelik ve ivedilik işlemleri:

İtiraz konusu kuralı kapsayan 1773 sayılı Kanuna ilişkin tasan Millet Meclisinde öncelik ve ivedilikle görüşülüp kabul edilmiştir.

Anayasa'nın 85. maddesine göre Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Meclisler çalışmalarını kendi yaptıkları içtüzüklerin hükümleri uyarınca yürütürler. Yine Anayasa'nın geçici 3. maddesi gereğince Millet Meclisinin toplantı ve çalışmalarında kendi içtüzüğü yapıncaya değin uygulanması gerekli olan ve Millet Meclisi içtüzüğünün yürürlüğe girdiği 1/9/1973 gününe dek ve bu arada 1773 sayılı Kanuna ilişkin tasarı ile ilgili toplantı ve çalışmalar sırasında da uygulanma alanında kalan Türkiye Büyük Millet Meclisinin 27 Ekim 1957 tarihinden önce yürürlükteki içtüzüğünün (1 Kasım 1956 günlü Dahilî Nizamname) 99., 78. maddelerinde kanun tasarı ve tekliflerinin iki kez görüşülmesi kuralı olarak kabul edilmiş gündemlerin düzenlenmesinde izlenecek sıra saptanmış; hangi tasarıların tek görüşmeye bağlı tutulacağı, iki görüşmeye bağlı tasarı ve tekliflerin bir kez görüşülmesi ile nasıl yetinilebileceği ve gündemdeki sıraların bozulması usulü istisna hükümleri halinde ayrıca gösterilmiştir.

Bir kanun tasarı veya teklifinin bir kez görüşülmesiyle yetinilmesi için o tasarı veya teklif Yasama Meclisine sunulurken veya birinci görüşmesinden önce Hükümetin, teklif sahibinin yahut ilgili komisyonun ivedilik kararı verilmesini istemesi, ortada Yasama Meclisinin kabul edeceği esaslı bir nedenin bulunması, istemin yazılı ve gerekçeli olması gereklidir (Dahilî Nizamname : madde 70, 71, 72).

Gündem sırasının bozulabilmesi, başka deyimle bir kanun tasarı veya teklifinin gündemdeki öteki işlerden önce görüşülebilmesi için de Hükümetin veya Komisyonun öncelikle görüşme kararı istemesi, istemin yazılı ve gerekçeli olması. Meclisin de o yolda karar vermesi koşulları vardır (Dahili Nizamname : madde 74).

1773 sayılı Kanuna ilişkin tasarı için Millet Meclisi 114 sayılı Geçici Komisyonun 29/5/1973 günlü, 1/831-2 sayılı raporunda "öncelik ve ivedilik ve gündemdeki tüm işlere takdimen görüşülme" kararı istendiği anlaşılmaktadır. Burada gerekçe "Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluşundaki maksat ve Anayasa'da öngörülen mucip sebepler muvacehesinde tasarının bir an önce kanunlaşmasını teminen" sözleriyle açıklanmıştır. (Millet Meclisi Tutanak Dergisi; Dönem 3 - Cilt 38 - Toplantı 4-897 S. Sayılı basmayazı, sayfa 10, 11).

Millet Meclisinde 13/6/1973 günlü 126. Birleşimin başında tasarının tümü üzerinde görüşmelere geçilmeden önce de Adalet Bakanı ve 114 sayılı Geçici Komisyon Başkanı ayrı ayrı önergelerle "öncelik ve ivedilikle ve gündemdeki öteki işlere takdimen görüşülme" kararı istemişlerdir. Gerekçeler; Adalet Bakanının önergesinde "kanunlaşmanın bir Anayasa gereği

bulunması ve özellikle bu mahkemelerin kuruluşuna ilişkin Anayasa değişikliğinin gerekçesinde öngörülen mucip sebepler muvacehesinde", Komisyon Başkanının önergesinde İse "raporda belirtilen gerekçelerle ve önemine binaen" diye belirlenmektedir (aynı Dergi : sayfa 701, 702).

Anayasa'nın 136. maddesine, Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulabilmesi için, altı fıkra eklenmesi öngörülürken gerekçede "son yıllarda bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de yeni suç ve suçluluk kavramlarının ortaya çıktığından; bunların kovuşturulması ve yargılanması için yeni yöntemler bulunması gerektiğinden; Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğü, hür demokratik düzen ve nitelikleri Anayasanın belirtilmiş Cumhuriyet aleyhine işlenen ve doğrudan doğruya Devlet güvenliğini ilgilendiren suçların kovuşturulmasında ve yargılanmasında gerek ceza etkinliğini artırmak ve yargılamayı hızlandırmak, gerekçe özelliği olan bu suçların uzmanlaşmış mahkemelerde görülmesini sağlamak için Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kurulmasında yarar görüldüğünden" söz edilmektedir (Millet Meclisi Tutanak Dergisi; Dönem 3 -Cilt 33 - Toplantı 4 - 794 S. sayılı basmayazı, sayfa 8). Adalet Bakanının öncelik ve ivedilikle görüşme önerisinde ve Geçici Komisyon raporunda gönderme yapılan gerekçe budur. Komisyon Başkanının önergesinde sözü geçen "önem" i de yine bu gerekçenin belirlediği ortadadır. Öncelik ve ivedilik istem ve kararları için "Dahili Nizamname" ce öngörülen gerekçe koşulunun Geçici Komisyon raporunda ve Adalet Bakanı ve

Komisyon Başkanı önerilerinde yerine getirilmiş olduğunu kabule raporda ve önergelerde "yer alan açıklamalar elverişli niteliktedir. Öte yandan Anayasa buyruğuna dayanılarak Devlet bütünlüğünü, hür demokratik düzeni, Cumhuriyeti ve Devlet güvenliğini korumak üzere hazırlanan ve Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluşunu ve yargılama yöntemini düzenleyecek olan bir kanun tasarısının öncelik ve ivedilikle görüşülmesi önerilerinde içtüzüğün aradığı gerekçe ve önemli neden koşullarının bir anlamda kendiliğinden var olduğunu kabul etmek yanlış bir tutum da sayılmaz.

Eldeki işte öncelik, ivedilik önerilerinin esaslı nedene dayandırılmış sayılamıyacağı yolunda da bir görüş bulunduğu için daha ayrıntılı bir açıklama ve değerlendirmeye gidilmesi yerinde olacaktır.

Yukarıda da değinildiği gibi Anayasa'nın 85. maddesinin birinci fıkrası kuralı uyarınca Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Meclisler çalışmalarını kendi yaptıkları içtüzükler hükümlerine göre yürütmek durumundadırlar. Anayasa'nın bu kuralından İchtüzük hükümlerine Yasama Meclislerince uyulmamış veya bu hükümlerin yanlış, eksik uygulanmış olmasının olayla ilgili Kanunu kendiliğinden ve kesin olarak Anayasa'ya aykırı duruma getireceği anlamı çıkarılamaz. Çünkü içtüzüklerin biçime ilişkin tüm hükümleri aynı önem derecesinde değildir. Bunlar arasında Yasama Meclislerince verilen kararların geçerliği üzerinde etkili olabilecek nitelik taşıyanlar bulunduğu gibi ayrıntı sayılabilecek nitelikte olanlar da vardır. İlk kümeye girecekler aykırı tutumun iptal nedenini oluşturacağını, buna karşılık öteki biçim kurallarına uymamanın iptali gerektirmeyeceğini kabul etmek yerinde olur. Anayasa'da gösterilmeyen ve yalnız İchtüzükte bulunan biçim kuralları arasında böyle bir ayırım yapılması zorunludur. Çünkü İchtüzüklerdeki biçim kurallarına aşırı bağlılık Yasama Meclislerinin çalışmalarını gereksizce aksatır. İchtüzük hükümlerine aykırı düşen işlemlerden hangilerinin iptal nedeni sayılacağı sorunu, uygulanacak İchtüzük hükümlerinin önemine ve işin niteliğine göre çözülecek ve incelemeleri sırasında Anayasa Mahkemesince değerlendirilip saptanacak bir konudur. Şimdiye değin mahkemenin bu sorun üzerindeki görüşü hep böyle olagelmıştır.

Anayasa Mahkemesinin değerlendirmeyi yaparak işi bir çözüme bağlarken yalnız İchtüzük hükümlerinin önem ve niteliğini değil bir de kendi görev ve yetki sınırlarını ve bu sınırların olanaklarını göz önüne almasında zorunluluk vardır. Anayasa'ya uygunluk denetimi Anayasa'ca

Anayasa'nın biçim kurallarına inhisar ettirilen veya kanunun yapısı yönünden öz üzerinde denetim olanağı bulunmayan işlerde Anayasa Mahkemesinin İçtüzük kurallarını katı bir biçimde ele alarak değerlendirmeyi buna göre yapması doğal sayılmak gerekir. Öz yönünden de denetim yetkisinin veya olanağının bulunduğu konularda Mahkemenin işi aynı katılıkta ele alarak bir değerlendirmeye gitmesi savunulamaz ve böyle bir görüş haklı da gösterilemez. Şu duruma göre 1773 sayılı Kanuna ilişkin tasarının Millet Meclisinde öncelik ve ivedilikle görüşülmesi üzerinde bir karara varılırken işin esas yönünden de Anayasa'ya uygunluk denetiminden geçirilmesi olanağı bulunduğu için, ortada itiraz konusu kuralın biçim yönünden iptalini gerektirecek ölçü ve nitelikte bir aksaklık bulunup bulunmadığı geniş ve esnek olarak ele alınıp araştırılmalı ve bu arada, yukarıda yapıldığı gibi, sözgelimi öncelik ve ivedilik önerileri gerekçe ve esaslı neden yönlerinden Komisyon raporu, tasarının gerekçesi, tasarıya kaynaklık eden Anayasa değişikliği ve bunun gerekçesi gibi belgelerin ışığı altında bir bütün olarak değerlendirilebilmelidir.

Böyle yapıldıkta öncelik ve ivedilik kararlarının alınması konusundaki yukarıdan beri tartışılan aksaklığın incelenen Yasa kuralının biçim yönünden iptalini gerektirir bir nitelik ve ağırlık taşımadığı kendiliğinden ortaya çıkar. Öte yandan Millet Meclisinin 1/9/1973 günü yürürlüğe giren İçtüzüğünde kanun tasarı ve tekliflerinin iki kez görüşülmesi ilkesinin bırakılmış ve tek görüşme yolunun tutulmuş, bunun sonucu olarak da bir "ivedilik kararı verme" konusunun artık kalmamış bulunduğu burada işaret edilmesi yerinde olacaktır.

Muhittin Taylan, Avni Givda, Ahmet Akar, Ahmet Koçak, Muhittin Gürün, Nihat O. Akçakayalıoğlu yukarıda belirtilen gerekçeye katılmamakla birlikte itiraz konusu kuralın biçim yönünden iptali gerekmediği sonucunda birleşmişlerdir.

## 2- Cumhuriyet Senatosundaki öncelik ve ivedilik işlemleri :

İtiraz konusu kuralı kapsayan 1773 sayılı Kanuna ilişkin tasarı Cumhuriyet Senatosunda da öncelik ve ivedilikle, başka deyimle gündemdeki sırasında önce bir kez görüşülüp kabul edilmiştir. Tasarıyı inceleyen Cumhuriyet Senatosu Millî Savunma, Anayasa ve Adalet Komisyonlarının öncelik ve ivedilikle görüşme Önerileri bulunduğu gibi Genel Kurulda görüşmelerin başlayacağı 25/6/1973 günlü 77. Birleşimin üçüncü oturumunda Adalet Bakanıda bu konuda bir önerge vermiştir.

1773 sayılı Kanuna ilişkin tasarının Cumhuriyet Senatosunda öncelik ve ivedilikle görüşülmesi ile ilgili olarak üzerinde durulması gerekli üç sorun göze çarpmaktadır. Bunlar aşağıda ayrı ayrı ele alınarak tartışılacaktır.

### a) Öncelik ve ivedilik önergesinin yeniden okutulmaksızın oylanması işlemi:

Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisine göre (Toplantı 12, Cilt 12, sayfa 630-632) 25/6/1973 günlü 77, Birleşimin üçüncü oturumu saat 20.30 da açılmış; önce başka bir kanun tasarısı oylanarak kabul edilmiş; daha sonra 1773 sayılı Kanuna ilişkin tasarı için Adalet Bakanının verdiği öncelik ve ivedilik önergesi okunmuştur. Bunun üzerine kimi üyeler ayağa kalkarak çoğunluğun bulunmadığını ileri sürmüş ve yoklama yapılmasını istemişlerdir. Yoklama sonunda Başkan çoğunluk, bulunmadığını bildirerek 21.30 da toplanılmak üzere oturumu saat 20.55 te kapatmıştır.

Dördüncü oturum açılınca yoklama yapılmış; Başkan çoğunluğun bulunduğunu açıklamış; öncelik ve ivedilik önergesinin daha önceki oturumda okunduğundan söz ederek, yeniden okutulmaksızın öncelik ve ivedilik önerilerini ayrı ayrı oya koymuş ve kabul edildiklerini belirlemiştir. Bundan sonra tasarının tümü üzerinde görüşme açılmıştır.

Anayasa'nın 86. maddesinin birinci fıkrasına göre her Meclis üye tamsayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve Anayasa'da başkaca hüküm yoksa, toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verilir. Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 52. maddesinde de üye tamsayısının salt çoğunluğu hazır bulunmadıkça görüşmeye başlanılamayacağı yazılıdır. Söz konusu öncelik ve ivedilik önergesi toplantı yetersayısının bulunmadığı bir oturumda okunmuşsa bu okumanın geçerli sayılması düşünülemez ve daha sonraki oturumda oylamaya konulmadan önce okutulması gerekir.

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 25/6/1973 günlü, 77. Birleşiminin üçüncü oturumunun başında yoklama yapılmamış ve yetersayı olmadığı da ileri sürülmemiştir. Bu, Başkanlık Divanınca yetersayı olup olmadığına kuşkuya düşülmediğini ve saat 20.30 da Genel Kurulda çoğunluk bulunduğunu gösterir. Saat 20.55 te ise çoğunluğun bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Kimi üyelerin çoğunluk bulunmadığını ileri sürerek istemde bulunmaları dolayısıyla yapılan yoklama ancak yapıldığı andaki durumu saptar. Daha önce ve özellikle söz konusu öncelik ve ivedilik önergesinin okunması sırasında çoğunluk bulunmadığına kanıtlık edemez. Kimi üyelerin yetersayı üzerinde titizlikle durarak çoğunluk kalmadığı kanısına varır varmaz yoklama istemelerine bakılırsa baştan böyle bir durum olsaydı daha önergenin okunmasına girililirken yoklama isteneceğini düşünmek yerinde olur. Üyelerin bu türlü bir girişimde bulunmamaları önerge okunurken yetersayının bulunmakta olduğunu anlatacak bir davranış sayılmalıdır. Tersine saptanmadığına göre önergenin okunduğu sırada Genel Kurulda çoğunluğun bulunduğunu kabul gerekir onun için de öncelik ve ivedilik önergesinin dördüncü oturumda yeniden okunmaksızın oya sunulmasında bir usulsüzlük bulunduğu ve itiraz konusu kuralın biçim yönünden iptalini gerektirir bir nedenin olduğu düşünülemez.

Avni Givda, Ahmet Akar, Muhittin Gürün, Nihat O. Akçakayalıoğlu bu görüşe katılmamışlardır.

b) Önerge üzerinde söz verilmeden oylamaya gidilmesi sorunu :

Cumhuriyet Senatosu içtüzüğü'nün 47. maddesine göre ivedilik önerisi, lehinde ve aleyhinde birer üyeye söz verilerek, işari oyla kabul veya reddedilir. 1773 sayılı Kanuna ilişkin tasarının ivedilikle görüşülmesi önerisi oylanmadan önce Başkan lehte, aleyhte konuşacak kimse bulunup bulunmadığını sormaksızın oylamaya geçmiştir (Aynı Tutanak Dergisi: sayfa 632).

Cumhuriyet Senatosu üyelerinin haklarını ve yetkilerini, kendi İçtüzüklerini ve bu arada içtüzüğü'nün 47. maddesi kuralını bilmeleri doğal ve olağandır. Tutanak Dergisine göre bu kurala dayanarak söz isteyen, çıkmamış ve oylamaya girilmesine de bu yönden bir itirazda bulunulmamıştır. Şu durumda ve işin niteliğine göre Başkanın üyelere konuşma haklarını hatırlatmamasını ve lehte, aleyhte söz isteyen bulunup bulunmadığını araştırmamasını itiraz konusu kuralın biçim yönünden iptalini gerektirir önem ve ağırlıkta bir aksaklık saymaya olanak bulunmadığı ortadadır.

c) Öncelik ve ivedilik önergesinin kapsam ve içeriğinden doğan durum :

Cumhuriyet Senatosu içtüzüğünde de (madde 69, 44) kanun tasarı ve tekliflerinin iki kez görüşülmesi kuralı olarak kabul edilmiştir; hangi tasarıların tek görüşmeye bağlı tutulacağı, iki görüşmeye bağlı tasarı ve tekliflerin bir kez görüşülmesi ile nasıl yetinilebileceği ve gündemdeki sıraları bozma yöntemi istisna hükümleri halinde ayrıca gösterilmiştir (madde 46, 47, 48, 45). Bir kanun tasarısı veya teklifinin bir kez görüşülmesi ile yetinilmesi için Hükümetin, teklif sahibinin veya ilgili komisyonun ivedilik kararı verilmesini istemesi, ortada Yasama Meclisinin kabul edeceği esaslı bir nedenin bulunması, istemin yazılı ve gerekçeli olması; gündem sırasının bozulabilmesi

için de Hükümetin veya Komisyonunun yazılı ve gerekçeli bir öneri ile öncelikle görüşme kararı istemesi Cumhuriyet Senatosu içtüzüğünün yukarıda değinilen maddelerinde kurala bağlanmış bulunmaktadır.

1773 sayılı Kanuna ilişkin tasarı için Cumhuriyet Senatosunda öncelik ve ivedilikle görüşme isteyen Millî Savunma Komisyonunun 18/6/1973 günlü, 1/205-12 sayılı raporunda "Kanunun ehemmiyetine binaen", Anayasa ve Adalet Komisyonunun 19/6/1973 günlü, 1/205-51 sayılı raporunda "Tasarının bir Anayasa gereği olması"; Adalet Bakanının önerisinde ise "Kanun tasarısının kanunlaşmasının bir Anayasa gereği bulunması ve özellikle bu mahkemelerin kuruluşuna ilişkin Anayasa değişikliğinin gerekçesinde öngörülen mucip sebepler muvacehesinde" sözleri gerekçe ve esaslı neden olarak yer almıştır (Aynı Tutanak Dergisi : Sayfa 631 ve 284 S. sayılı basmayazı). Yukarıda (kararın V/A-1 bölümü) Millet Meclisi Genel Kurulunun verdiği öncelik ve ivedilik kararları dolayısıyla söylenenlerin tümü burada da geçerli ve sorunu aydınlatıp çözmeye yeterli olduğu için bunların tekrarlanmasına gidilmeyecektir. Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda oylanan öncelik ve İvedilik önergesinin kapsamı ve içeriği itiraz konusu kuralın biçim yönünden iptalini gerektirir nitelikte değildir.

Muhittin Taylan, Avni Givda, Ahmet Akar, Ahmet Koçak, Muhittin Gürün, Nihat O. Akçakayalıoğlu bu görüşe katılmamışlardır.

### 3- Özetleme :

Yukarıdan beri ayrıntıları ile belirtildiği üzere 1773 sayılı Kanunun biçim yönünden Anayasa'ya aykırılığı saptanmadığına göre bu Kanunun 9. maddesinin birinci fıkrasının itiraz konusu C işaretli bendinin, yine yukarıda açıklanan karşıoylar saklı tutularak, biçim yönünden Anayasa'ya aykırı olmadığına karar verilmelidir.

### B) İtiraz konusu Yasa kuralının esas yönünden Anayasa'ya aykırılığı sorunu:

Anayasa'nın değişik 136. maddesi (Birinci fıkra) mahkemelerin görev ve yetkilerinin düzenlenmesini kanuna bıraktığı halde Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görev alanının kesin ve keskin sınırlarla kendisi belirlemiştir (İkinci fıkra). Buna göre Devlet Güvenlik Mahkemesinin bir suça bakabilmesi için o suçun Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğü, hür demokratik düzen ve nitelikleri Anayasa'da belirtilen Cumhuriyet aleyhine işlenmiş olması ve doğrudan doğruya Devlet güvenliğini ilgilendirmesi zorunludur.

136. maddenin son fıkrasında Devlet Güvenlik Mahkemeleri için de bir kanun öngörülmüştür. Kanunda bu mahkemelerin kuruluş ve işleyişi, görev ve yetkileri ve yargılama yöntemleri ile ilgili öteki kurallar yer alacaktır. 136. maddenin ikinci ve sonuncu fıkraları bir arada ele alınınca görev konusunda Yasa Koyucuya düşen iş ortaya çıkmaktadır.

Yasa Koyucu Devlet Güvenlik Mahkemeleri için bir görev alanı çizecek değildir; zaten belli olan görev alanına anayasal sınırları içinde girecek suçları belirleyecektir. Bu sınırı değiştirmek, hele genişletmek yoluna gittiğinde oluşan yasa kuralının Anayasa buyruğu ve yönergesi ile çatışır, çelişir duruma düşeceği ortadadır.

Anayasa'nın değişik 136. maddesinin son fıkrası uyarınca çıkarılan Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri hakkındaki 1773 sayılı Kanunun "görev" başlıklı II. bölümünde yer alan 9. maddesinde bu mahkemelerin görevine giren suçlar; 10. maddede ise askerî yargı ile ilgili suçlara hangi durumlarda Devlet Güvenlik Mahkemelerince bakılacağı konusu düzenlenmiştir.

9. maddenin birinci fıkrası üç benttir: (A) işaretli bentte doğrudan doğruya bu mahkemelerin görevine giren suçlar gösterilmektedir. Bunlar Türk Ceza Kanununun 125. maddesinden 172. maddesine değin uzanan kesim içindeki birtakım yasak eylemlerdir.

(B) işaretli bentte yine Türk Ceza Kanununda yeri olan birtakım yasak eylemler, Devletin haberleşme araç, gereç, tesis ve tellerine karşı işlenen hırsızlık suçları, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti Hakkındaki 10/2/1963 günlü, 171 sayılı Kanunda 15/7/1963 günlü, 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanununda, 22/11/1972 günlü, 1630 sayılı Dernekler Kanununda ve 10/7/1953 günlü, 6136 sayılı Ateşli Silâhlar ve Bıçaklar Hakkındaki Kanunun değişik 12. maddesinde yazılı suçlar, Devletin ülkesi ve milleti ile bütünlüğü hür demokratik düzen, nitelikleri Anayasa'da belirtilen Cumhuriyet aleyhine işlenmeleri ye doğrudan doğruya Devlet güvenliğini ilgilendirmeleri koşulu altında, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görev alanı içine alınmaktadır.

İtiraz ve inceleme konusu C işaretli bende gelince; bu kent kuralına göre :

- aa) A ve B bentlerinde yazılı bir suçu işlemek ereğiyle;
- bb) A ve B bentlerinde yazılı bir suçu gizlemek ereğiyle;
- cc) A ve B bentlerinde yazılı bir suç vesilesiyle ;
- çç) A ve B bentlerinde yazılı bir suçla genel veya ortaklaşa bir erek içinde.

İşlenmiş suçlara da Devlet Güvenlik Mahkemeleri bakacaktır.

Burada "doğrudan doğruya Devlet güvenliğini ilgilendirme" anayasal koşulunun tüm ihmal edildiği ve Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Anayasa'nın değişik 136. maddesinin ikinci fıkrası ile çizilmiş görev alanı sınırının aşıldığı hemen göze çarpar. Anayasa Koyucu, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kurulabilmesi ereği ile, 136. maddeyi değiştirirken bu mahkemeleri belirli ve sınırlı nitelikte suçlara bakmakla görevli kılmayı öngörmüştür. Bambaşka suçları, çeşitli bağlantılar nedeniyle, mahkemenin görev alanına sokmayı asla düşünmüş değildir. Bunun da böyle olması olağan ve zorunludur. Çünkü 136. maddede değişikliğe gidilmesinde, gerekçesinde de belirtildiği gibi, Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğü, hür demokratik düzen, nitelikleri Anayasa'da belirtilen Cumhuriyet aleyhine işlenen ve doğrudan doğruya Devlet güvenliğini ilgilendiren suçların kovuşturulması ve yargılanmasında Devlet Güvenlik Mahkemeleri yöntemi ile ceza etkinliğini artırmak için hızlı yargılamayı sağlamak ve özelliği olan bu suçların uzmanlaşmış mahkemelerde görülmesi yolunu açmak ereği güdülmüştür. Bir mahkemenin bakacağı suçların çeşidi ve dolayısıyla sayısı ne denli artırılırsa sürat ve uzmanlaşma konularının bundan o oranda olumsuzca etkileneyeceği ve 136. maddenin değiştirilmesi ile güdülen ereğin de bu yüzden gerçekleşmeyeceği ortadadır. Anayasa Koyucunun benimsediği yeni metinde değiştirme gerekçesine ters düşüldüğünü düşündürebilecek en küçük bir belirtinin bile bulunmadığına burada işaret edilmesi yerinde olacaktır.

Öte yandan bir mahkemenin görevinin kanunla düzenlenmesi; görevin açık ve seçik olarak, duraksamaya yer vermeyecek biçimde kanunda belirlenmiş olması demektir. 1773 sayılı Kanunun 9. maddesinin birinci fıkrasının C işaretli bendinde yapılmış olan bu değildir. Burada görev konusu kesin bir çözüme bağlanmamakta; yalnızca görevin saptanması yönünde yoruma bağlı, kişisel öznel, onun için de değişik değerlendirmelere göre işleyerek sonuç verebilecek birtakım belli belirsiz ölçü ve işaretlerin ortaya konulması ile yetinilmektedir. Şu niteliği ile C bendi kuralının bir görev düzenlemesi sayılmasına ve Anayasa'nın değişik 136. maddesinin son fıkrası gereğinin yerine getirildiğini kabule olanak yoktur. Kural, yine bu niteliği dolayısıyla, kanunî yargı yolunu belirlemekten çok uzaktır ve Anayasa'nın değişik 32. maddesiyle de çelişir durumdadır.

Özetlenecek olursa; 1773 sayılı Kanunun 9. maddesinin birinci fıkrasının itiraz ve inceleme konusu C bendi Anayasa'nın değişik 136. ve değişik 32. maddelerine aykırıdır; iptal edilmesi gerekir.

Kemal Berkem, Şahap Arıç, Halit ZARBUN, Abdullah ÜNER, Nihat O. AKÇAKAYALIOĞLU bu görüşe katılmamışlardır.

**VI- SONUÇ :**

I- 1) 11/7/1973 günlü, 14591 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 26/6/1973 günlü, 1773 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluş ve Yargılama Usulleri hakkındaki Kanuna ilişkin tasarının Millet Meclisindeki öncelik ve ivedilikle görüşülmesi işlemlerinin itiraz konusu kuralın biçim yönünden iptalini gerektirmediğine, sonuçta oybirliği ve gerekçede Muhittin Taylan, Avni Givda, Ahmet Akar, Ahmet Koçak, Muhittin Gürün ve Nihat O. Akçakayalıoğlu'nun karşıoyları ve oyçokluğu ile;

2) 1773 sayılı Kanuna ilişkin tasarının Cumhuriyet Senatosunda öncelik ve ivedilikle görüşülmesi ile ilgili olarak;

a) 25/6/1973 günlü, 77. Birleşiminin 4. oturumunda öncelik ve ivedilik önergesinin yeniden okunmadan oylanmasının itiraz konusu kuralın biçim yönünden iptalini gerektirmediğine Avni Givda, Ahmet Akar, Muhittin Gürün ve Nihat O. Akçakayalıoğlu'nun karşıoyları ve oyçokluğu ile;

b) Söz konusu önergenin, lehte, aleyhte konuşacak kimse bulunup bulunmadığı sorulmadan Başkanlıkça oya konulmasının itiraz konusu kuralın biçim yönünden iptalini gerektirir nitelikte bir aksaklık olmadığına oybirliğiyle;

c) Oylamaya konu olan öncelik ve ivedilik önergesinin kapsam ve içeriğinin itiraz konusu kuralın biçim yönünden iptalini gerektirir nitelikte olmadığına Muhittin Taylan, Avni Givda, Ahmet Akar, Ahmet Koçak, Muhittin Gürün ve Nihat O. Akçakayalıoğlu'nun karşı oyları ve oyçokluğu ile;

3) Böylece yukarıda açıklanan karşı oylar saklı kalmak üzere itiraz konusu kuralın biçim yönünden Anayasa'ya aykırı olmadığına;

II- 1773 sayılı Kanunun 9. maddesinin birinci fıkrasının itiraz konusu C işaretli bendinin esas yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline Kemal Berkem, Şahap Arıç, Halit ZARBUN, Abdullah ÜNER ve Nihat O. Akçakayalıoğlu'nun karşıoyları ve oyçokluğu ile;

21/5/1974 gününde karar verildi.

Başkan  
Muhittin Taylan

Başkanvekili  
Avni Givda

Üye  
Kemal Berkem

Üye  
Şahap Arıç

Üye

Üye

Üye

Üye

Ahmet Akar

Halit Zarbun

Ziya Önel

Abdullah Üner

Üye

Kâni Vrana

Üye

Ahmet Koçak

Üye

Muhittin Gürün

Üye

Lütfi Ömerbaş

Üye

Şevket Müftügil

Üye

Nihat O.  
Akçakayalıoğlu

Üye

Ahmet H. Boyacıoğlu

### **KARŞIOY YAZISI**

21/5/1974 günlü ve 1974/8-19 sayılı karara ekli karşıoy yazımda belirlenen gerekçelerle, bu kararda da çoğunluğun görüşüne karşıyım.

Başkan

Muhittin Taylan

### **KARŞIOY YAZISI**

1- Millet Meclisinin 1773 sayılı Kanuna ilişkin tasan üzerindeki öncelik ve İvedilik işlemleri:

9. maddesinin birinci fıkrasının C işaretli bendinin Anayasa'ya uygunluk denetimi yapılan 26/6/1973 günlü, 1773 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanuna ilişkin tasarı Millet Meclisinde öncelik ve ivedilikle görüşülüp kabul edilmiştir.

Anayasa'nın 85. maddesine göre Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Meclisler çalışmalarını kendi yaptıkları içtüzüklerin kuralları uyarınca yürütürler. Yine Anayasa'nın geçici 3. maddesi gereğince Millet Meclisinin toplantı ve çalışmalarında kendi içtüzüğü yapılmıyaya değin uygulanması gerekli olan ve Millet Meclisi içtüzüğünün yürürlüğe girdiği 1/9/1973 gününe dek ve bu arada 1773 sayılı Kanuna ilişkin tasarı ile ilgili toplantı ve çalışmalar sırasında da uygulanma alanında kalan Türkiye Büyük Millet Meclisinin 27 Ekim 1957 tarihinden önce yürürlükteki İçtüzüğünün (1 Kasım 1956 günlü Dahilî Nizamname) 99., 78. maddelerinde kanun tasarı ve tekliflerinin iki kez görüşülmesi kural olarak kabul edilmiş; gündemlerin düzenlenmesinde izlenecek sıra saptanmış; hangi tasarıların tek görüşmeye bağlı tutulacağı, iki görüşmeye bağlı tasan ve tekliflerin bir kez görüşülmesi ile nasıl yetinilebileceği ve gündemdeki sıraların bozulması yöntemi istisna hükümleri halinde ayrıca gösterilmiştir.

Bir kanun tasarı veya teklifinin bir kez görüşülmesiyle yetinilmesi için o tasarı veya teklif Yasama Meclisine sunulurken veya birinci görüşmesinden önce Hükümetin, teklif sahibinin yahut ilgili komisyonun ivedilik kararı verilmesini istemesi, ortada Yasama Meclisinin kabul edeceği esaslı bir nedenin bulunması, istemin yazılı ve gerekçeli olması gereklidir. (Dahili Nizamname ; madde 70, 71, 72).

Gündem sırasının bozulabilmesi, başka deyimle bir kanun tasarı veya teklifinin gündemdeki öteki işlerden önce görüşülebilmesi için de Hükümetin veya komisyonun öncelikle görüşme kararı istemesi, istemin yazılı ve gerekçeli olması, Meclisin de o yolda karar vermesi koşulları vardır (Dahili Nizamname: madde 74).

Öncelik ve ivedilik istemi ve kararları için İçtüzüklerce öngörülen gerekçe koşulu bir kanunun geçerliği üzerinde etkili olabilecek nitelikte önemli ve esaslı biçim kurallarındandır. Kurala aykırı tutum o kanunun biçim yönünden iptali nedenim oluşturur. Anayasa Mahkemesinin bu karşıoy yazısının ilişkin bulunduğu 21/5/1974 günlü, 1973/46 -1974/21 sayılı karârında da söz konusu koşulun önemi benimsenmekte olduğu; ancak Anayasa'ya uygunluk denetiminin esas yönünden de yapılabilmesi yetkisi veya olanağının bulunduğu işlerde ölçünün katı değil geniş ve esnek olarak ele alınması görüşü savunulduğu için burada öncelik ve ivedilik istem ve kararlar bakımından içtüzüklerde öngörülen gerekçe koşulunun neden bir kanunun geçerliğini etkileyecek nitelikte önemli ve esaslı biçim kurallarından sayılması gerektiği üzerinde ayrıntılara girilip tartışma ve çözümlemelere gidilmesine yer ve gerek yoktur.

Sırası gelmişken, tıpkı 1773 sayılı Yasada olduğu gibi öncelik ve ivedilik konularında İçtüzük kurallarına aykırı davranıldığı için 17/3/1972 günlü, 1576 sayılı Kanunun biçim yönünden Anayasa'ya aykırı görülerek iptaline gidilmiş olduğuna değinilmesinde yarar vardır (6/4/1972 günlü, 1972/13-18 sayılı Anayasa Mahkemesi kararı - 7/4/1972 günlü, 14152 mükerrer sayılı ve 24/7/1972 günlü, 14255 sayılı Resmî Gazete'ler). Bir tüzük kuralının Yasama Meclislerince verilen kararların geçerliği üzerinde etkili olabilecek nitelik taşıdığı ve kurala aykırı düşen işlemin biçim yönünden iptal nedeni sayılacağı Anayasa Mahkemesince saptanmışsa bu ölçünün bütün benzeri durumlarda geçerli olması gerekir. Kanunların kümelenendirilip bir bölümü için biçim yönünden iptal nedeni sayılan durumların öteki bölüm kanunlar için iptali gerektirmez nitelikte görülmesi hukukça itibar edilebilir ve savunulur bir tutum olamaz.

1773 sayılı Kanuna ilişkin tasarı için Millet Meclisi 114 sayılı Geçici Komisyonunun 29/5/1973 günlü, 1/831-2 sayılı raporunda "öncelik ve ivedilik ve gündemdeki tüm işlere takdimen görüşülme" kararı istendiği anlaşılmaktadır. Burada gerekçe "Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluşundaki maksat ve Anayasa'da öngörülen mucip sebepler muvacehesinde tasarının bir an önce kanunlaşmasını teminen" sözleriyle açıklanmıştır. (Millet Meclisi Tutanak Dergisi: Dönem 3; Cilt 38; Toplantı 4; 897 S. Sayılı basmayazı; sayfa 10, 11).

Millet Meclisinde 13/6/1973 günlü 126. Birleşimin başında tasarının tümü üzerinde görüşmelere geçilmeden önce de Adalet Bakanı ve 114 sayılı Geçici Komisyon Başkanı ayrı ayrı önergelerle "öncelik ve ivedilikle ve gündemdeki öteki işlere takdimen görüşülme" kararı istemişlerdir. Gerekçeler; Adalet Bakanının önergesinde "kanunlaşmanın bir Anayasa gereği bulunması ve özellikle bu mahkemelerin kuruluşuna ilişkin Anayasa değişikliğinin gerekçesinde öngörülen mucip sebepler muvacehesinde" Komisyon Başkanının önergesinde ise "raporda belirtilen gerekçelerle ve önemine binaen" diye belirlenmektedir (aynı dergi : sayfa 701-702).

Görülüyorki 114 sayılı Geçici Komisyon raporunda Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kurulması ile güdülen ereğe ve Anayasa değişikliğinin gerekçesine dayanılmıştır. Adalet Bakanının önergesinde yine Anayasa değişikliği gerekçesine gönderme yapılmakla birlikte kanunun

çıkmasının Anayasa gereği olduğuna değinilmektedir. Komisyon Başkanının önergesinde ise rapordaki gerekçelere gönderme yapılması ile yetinilmekte ve "önemine binaen" gibi yuvarlak bir deyim kullanılmaktadır.

Her kanun tasarı ve teklifinin kendine göre bir önemi vardır ve bu önemin gerek gerekçe gerekse komisyon raporlarında belirtilmesi olağan ve zorunlu olduğu gibi tasan veya teklifin getirdiği düzenlemenin belirli süreler içinde kanunlaşması için Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuş bulunduğu da ortadadır. İktidarlara aradığı ve üstünde titizlikle durduğu ise, ivedilik ve öncelik karar verilebilmesi için esaslı bir nedenin ve gerekçenin varlığı, bunların da önerilerde açıklanmış olmasıdır. Kaldı ki bir kanun tasarı veya teklifinin konusunun önemli oluşu onun olağan yöntemlerle ve konunun öneminin gereklerine uygun olarak ağır ağır dikkat ve teenni ile incelenip görüşülmesini zorunlu kılar.

Özetlenecek olursa durum şudur : 1773 sayılı Kanuna ilişkin tasarı Millet Meclisinde görüşülürken gerekçesiz istemler üzerine öncelik ve ivedilik kararları verilerek Dahili Nizamnamenin 70., 71., 74. maddelerine aykırı davranılmıştır. Bu davranış kararları değersiz ve hükümsüz bıraktığı için ana kurallardan ayrılma ve tasarının gündemdeki sırası gelmeden ve bir kez görüşülmesi işlemi de böylece hukukî dayanaktan yoksun kalmış ve Dahili Nizamnamenin 99. maddesinde yer alan kurala da ayrıca aykırı düşünülmüştür. Anayasanın 85. maddesinin birinci fıkrası ile çelişen şu durum 1773 sayılı Kanunu biçim yönünden Anayasa'ya aykırı kılar ve dolayısıyla bu Kanunun 9. maddesinin birinci fıkrasının itiraz konusu C bendinin biçim yönünden iptalim gerektirir. Ancak Millet Meclisinin 1/9/1973 günü yürürlüğe giren içtüzüğünde kanun tasarı ve tekliflerinin iki kez görüşülmesi ilkesinin bırakılmış ve tek görüşme yolunun tutulmuş, bunun sonucu olarak da "ivedilik kararı verme" konusunun artık kalmamış bulunması dolayısıyla ve daha aşağıda görüleceği üzere Cumhuriyet Senatosundaki öncelik ve ivedilik işlemlerindeki aksaklık ayrıca itiraz konusu kuralı biçim yönünden Anayasa'ya aykırı düşürür ve iptalini gerektirir nitelikte bulunduğu için yukarıda açıklanan nedenle iptale gidilmesinde hukukî bir yarar bulunmadığından biçim yönünden iptal gerekmediği sonucunda çoğunlukla birleşmiştir.

## 2- Cumhuriyet Senatosundaki öncelik ve ivedilik İşlemleri :

### a) öncelik ve ivedilik önergesinin yeniden okutulmaksızın oylanması :

Bu karşioy yazısının ilişkin bulunduğu 21/5/1974 günlü, 1973/46-1974/21 sayılı Anayasa Mahkemesi kararında da belirtildiği gibi Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisine göre (Toplantı 12, Cilt 12, sayfa 630 632) 25/6/1973 günlü 77. Birleşimin üçüncü oturumu saat 20.30 da açılmış; önce başka bir kanun tasarısı oylanarak kabul edilmiş; daha sonra 1773 sayılı Kanuna ilişkin tasarı için Adalet Bakanının verdiği öncelik ve ivedilik önergesi okunmuştur. Bunun üzerine kimi üyeler ayağa kalkarak çoğunluğun bulunmadığını ileri sürmüş ve yoklama yapılmasını istemişlerdir. Yoklama sonunda Başkan çoğunluğun bulunmadığını bildirerek 21.30 da toplanılmak üzere oturumu saat 20.55 de kapatmıştır.

Dördüncü oturum açılınca yoklama yapılmış; Başkan çoğunluğun bulunduğunu açıklamış; öncelik ve ivedilik önergesinin daha önceki oturumda okunduğundan söz ederek, yeniden okutmaksızın öncelik ve ivedilik önerilerini ayrı ayrı oya koymuş ve kabul edildiklerini belirlemiştir.

Bundan sonra tasarının tümü üzerinde görüşme açılmıştır.

Anayasa'nın 86. maddesinin birinci fıkrasına göre her Meclis üye tamsayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve Anayasa'da başkaca hüküm yoksa, toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verilir. Cumhuriyet Senatosu içtüzüğünün 52. maddesinde de üye tamsayısının salt

çoğunluğu hazır bulunmadıkça görüşmeye başlanılamayacağı yazılıdır. Söz konusu öncelik ve ivedilik önergesi toplantı yetersayısının bulunmadığı bir oturumda okunmuşsa bu okunmanın geçerli sayılması düşünülemez ve daha sonraki oturumda oylamaya konulmadan önce okutulması gerekir.

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 25/6/1973 günlü 77. Birleşiminin üçüncü oturumunun başında yoklama yapılmadığı gibi Başkan çoğunluğun bulunduğunu da sözle açıklamış değildir. Bu durum, Anayasa Mahkemesi kararında belirtildiği gibi, Başkanlık Divanının yetersayı olup olmadığında kuşkuya düşmediğini ve saat 20.30 da Genel Kurulda çoğunluk bulunduğunu değil ancak o sıralarda her nedense yetersayı üzerinde durulmamış olduğunu gösterir. Bu oturumda Adalet Bakanının öncelik ve ivedilik önergesinin okutulmasından önce bir kanun tasarısının oylanıp kabul edilmiş olması da, oylama işarı oy biçiminde olduğu için, yetersayı bulunduğuna kanıtlık edemez. Öte yandan Adalet Bakanının önergesi okunur okunmaz derhal çoğunluk bulunmadığı ileri sürülüp yoklama istendiği ve yine hemen yoklamaya geçildiği için yoklama sonucunun önergenin okunması sırasındaki durumu yansıttığında kuşku yoktur. Böylece önergenin toplantı yetersayısının bulunmadığı bir oturumda okunduğu ortaya çıkmaktadır. Bu durumda önergenin usulünce okunmuş sayılması düşünülemez. Demek ki dördüncü oturumda içeriği ve bu arada ne gibi nedenlere ve gerekçelere dayandığı bilinmeyen öncelik ve ivedilik önerileri oylanıp kabul edilmiş; bu yüzden de ana kurallardan ayrılma tutumu ve kanun tasarısının gündemdeki sırası gelmeden ve bir kez görüşülmesi işlemi hukukî dayanaktan yoksun kalmıştır.

Yukarıdan beri açıklananlar öncelik ve ivedilik kararlarının alınmasında Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 52., 44., 69. ve Anayasa'nın 85. ve 86. maddeleri ile açık bir çelişkinin ve 1773 sayılı Kanunun ve dolayısıyla bu Kanunun 9. maddesinin birinci fıkrasının C işaretli bendinin geçerliğini etkileyerek itiraz konusu kuralın biçim yönünden iptalini gerektirir önem ve ağırlıkta bir aykırılığın oluştuğunun kesinlikle ortaya koymaktadır.

**b) Öncelik ve ivedilik önergesinin kapsam ve içeriğinden doğalı durum :**

Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nde de (madde 69, 44) kanun tasarı ve tekliflerinin iki kez görüşülmesi kural olarak kabul edilmiş; hangi tasarıların ket görüşmeye bağlı tutulacağı, iki görüşmeye bağlı tasarı ve tekliflerin bir kez görüşülmesi ile nasıl yetinilebileceği ve gündemdeki sıraları bozma yöntemi istisna hükümleri halinde ayrıca gösterilmiştir (madde 46, 47, 48, 45). Bir kanun tasarı veya teklifinin bir kez görüşülmesi ile yetinilmesi için Hükümetin, teklif sahibinin veya ilgili komisyonun ivedilik kararı verilmesini istemesi, ortada Yasama Meclisinin kabul edeceği esaslı bir nedenin bulunması, istemin yazılı ve gerekçeli olması; gündem sırasının bozulabilmesi için de Hükümetin veya komisyonun yazılı ve gerekçeli bir öneri ile öncelikle görüşme kararı istemesi Cumhuriyet Senatosu içtüzüğü'nün yukarıda değinilen maddelerinde kurala bağlanmış bulunmaktadır.

1773 sayılı Kanuna ilişkin tasan için Cumhuriyet Senatosunda öncelik ve ivedilikle görüşme isteyen Millî Savunma Komisyonunun 18/6/1973 günlü, 1/205-12 sayılı raporunda "Kanunun ehemmiyetine binaen"; Anayasa ve Adalet Komisyonunun 19/6/1973 günlü, 1/205-51 sayılı raporunda "Tasarının bir Anayasa gereği olması"; Adalet Bakanının önergesinde ise "kanun tasarısının kanunlaşmasının bir Anayasa gereği bulunması ve özellikle bu mahkemelerin kuruluşuna ilişkin Anayasa değişikliğinin gerekçesinde öngörülen mucip sebepler muvacehesinde" sözleri gerekçe ve esaslı neden olarak yer almıştır (Aynı Tutanak Dergisi : sayfa 631 ve 284 s. sayılı basmayazı).

Yukarıda (Karşıoy yazısının 1 sayılı bölümü) Millet Meclisi Genel Kurulunun verdiği öncelik ve ivedilik kararları dolayısıyla söylenenlerin tümü burada da geçerli ve sorunu aydınlatıp

çözmeye yeterli olduğu için bunların tekrarlanmasına gidilmeyecektir. 1773 sayılı Kanuna ilişkin tasarı Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda görüşülürken gerekçesiz istemler üzerine öncelik ve ivedilik kararları verilerek Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 45., 46. maddelerine aykırı davranılmıştır. Bu davranış kararları değersiz ve hükümsüz bıraktığı için ana kurallardan ayrılma tutumu ve tasarının gündemdeki sırası gelmeden ve bir kez görüşülmesi işlemi de böylece hukukî dayanaktan yoksun kalmış ve İçtüzüğü'nün 69. maddesinde yer alan kurala da ayrıca aykırı düşülmüştür. Anayasa'nın 85. maddesinin birinci fıkrası ile çelişen şu durum 1773 sayılı Kanunu biçim yönünden Anayasa'ya aykırı kılar ve dolayısıyla bu kanunun 9. maddesinin birinci fıkrasının itiraz konusu C bendinin biçim yönünden iptalini gerektirir.

Sonuç :

Anayasa Mahkemesinin 21/5/1974 günlü, 1973/46 - 1974/21 sayılı kararına yukarıda açıklanan yönlerden ve yine yukarıda belirtilen nedenlerle karşıyız.

Başkanvekili  
Avni Givda

Üye  
Ahmet Akar

### **KARŞIOY YAZISI**

1- İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesinin itiraz yoluyla iptalini önerdiği 1773 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluş ve yargılama usulleri hakkındaki Kanunun 9. maddesinin birinci fıkrasının C bendinde; "Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görevine giren A ve B bentlerinde yazılı bir suç işlemek veya gizlemek maksadiyle veya bu suç vesilesiyle yahut bu suçla umumî veya müşterek bir gaye içerisinde işlenmiş olan suçlar"ın da Devlet Güvenlik Mahkemelerinde görüleceği kabul edilmiştir.

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görevine giren 1773 sayılı Kanunun 9. maddesinin birinci fıkrasının A ve B işaretli bentlerinde yazılı suçlarla irtibatı bulunan suçların da bu mahkemelerin görevi içine alınması nedenlerini açıklığa kavuşturabilmek için Ceza Usulü Hukukunun önemli bir bölümünü teşkil eden (murtabit suçlar) ve (davaların birleştirilmesi) konularına kısaca değinmekte yarar görülmüştür.

2- Önce şu noktayı belirtmek gerekirkî: Türk Ceza Hukuku sisteminde mahkemelerin görevlerini tespit eden Kanun maddelerinde yalnız o mahkemelerin bakacağı davalara ait suçların "Kanun maddeleri" yazılması ile yetinilmekte bunlarla irtibatı olan suçlara ilişkin davalar hakkında usul hukuku yönünden ne yolda işlem yapılacağı ise, mahkemelerin asıl görevlerini tespit eden Kanun maddelerinde değil, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda düzenlenmiş bulunmaktadır. Örneğin; Ağır Ceza, Asliye Ceza ve Sulh Ceza Mahkemelerinin görevleri diğer bir deyimle bakacakları suçlara ait davalar, Türk Ceza Kanununun mevkii meriyete vazına müteallik 825 sayılı Kanunda belirlenmiş ve ancak bu suçlarla irtibatı bulunan suçlara ilişkin davaların ise nasıl, nerede, ne suretle ve hangi mahkemede birleştirilip birlikte görüleceği sorunu ise o Kanunda değil ilgisi dolayısıyla Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda hükme bağlanmıştır.

Konuyu bir misalle açıklamak gerekirse: Bir kimsenin gizlice hasmının evine girip onu ruhsatsız taşıdığı silâhla ateş ederek öldürmesi halinde ortada, birisi öldürmek, ikincisi ruhsatsız silâh taşımak üçüncüsü de konut dokunulmazlığını bozmak olmak üzere işlenmiş üç suç mevcut bulunmaktadır. Bunlardan öldürme suçu Ağır Ceza Mahkemesinin ruhsatsız silâh taşıma suçu Asliye Ceza Mahkemesinin ve nihayet gündüzün konut dokunulmazlığını bozma suçu da Sulh Ceza Mahkemesinin görevine girer. Bu olayda ruhsatsız silâh taşımak ve konut dokunulmazlığını bozmak suçları öldürme fiilini gerçekleştirmek için işlenmiş ve onunla irtibatlı suçlardır. Bu suçların davalarının birleştirilerek bir Mahkemede görülmesi konusu mahkemelerin görevlerini gösteren maddî kanunları değil Ceza Muhakemeleri Usulü Hukukunu ilgilendirdiği için bu Kanunda düzenlenmiştir.

3- Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görevleri ile ilgili Anayasa'nın 136. maddesine, 1699 sayılı Kanunla eklenen fıkralarda da aynı usul ve sisteme uyularak irtibatlı suçlar hakkında ne yolda işlem yapılacağına dair bir hüküm konulmasına gerek görülmemiş ve bu hususun düzenlenmesi yapılacak Kanuna bırakılmıştır. Böyle olunca (Anayasa'nın 136. maddesine 1699 sayılı Kanunla eklenen fıkralarda Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görevine giren suçların sınırlı bir surette tespit edildiğinden, bu fiillerle irtibatlı olan suçlara ilişkin davalara da bu Mahkemelerin bakacağı hakkında orada bir kayıt bulunmadığından ve bu itibarla Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluş ve yargılama usulleri hakkındaki 1773 sayılı Kanunun 9. maddesinin itiraz konusu birinci fıkrasının C bendinin Anayasa'daki sınırlamayı aştığından ve bu bakımdan Anayasa'ya aykırı düştüğünden) söz edilmesi hukuken mümkün görülmemektedir.

Burada da durumu bir misalle açıklamak gerekirse : Anayasa ile kurulu lâik demokratik cumhuriyetçi düzeni yıkıp yerine marksist ve leninist bir Devlet kurmak veya hilâfet ve şeriat esaslarına dayalı bir rejim getirmek amaçlarını güden ve Türk Ceza Kanununun 141/1 ve 163/1. maddeleri kapsamlarına giren cemiyet teşkili suçları ele alınırsa; bu gibi örgütlerin hücre veya halkalar halinde çalıştıkları ve anayasal düzeni zorla ve gerektiğinde silâhlı bir eylemle yıkmak suretiyle amaçlarına ulaşmak istedikleri bilinen bir keyfiyettir. Bu gibi örgütlere bağlı militanların hedeflerine ulaşmada kullanacakları silâhları yurt içinden temin edip gizli yerlerde depo etmeleri halinde ortada iki çeşit suç işlenmiş bulunmaktadır. Bunlardan anayasal düzeni yıkıp aşırı sol veya aşırı sağ ideolojiye bağlı düzen getirmek için cemiyet kurmak Türk Ceza Kanununun 141/1 ve 163/1. maddelerine giren ve doğrudan doğruya Devlet Güvenlik Mahkemelerinin bakacağı suçlardır. Ruhsatsız silâh tedarik etmek, bulundurmak ise 6136 sayılı Kanunun 13. maddesine göre suç teşkil edip bu davaya bakmak da Asliye Ceza Mahkemesine ait bulunmaktadır. Bu iki suç arasında sıkı bir irtibat bulunduğu ve silâh tedarik edip bulundurmak fiilinin anayasal düzeni yıkma suçunun adeta bir unsurun ve ondan ayrılmaz bir kısmı olduğunu izaha gerek yoktur. Birbirlerine bu kadar bağlı, biri diğerinin işlenmesinde vasıta olan bu iki suça ait davaları birbirinden ayırıp birincisini Devlet Güvenlik Mahkemesine ikincisini Asliye Ceza Mahkemesine vermenin ve duruşmalarının böylece ayrı ayrı mahkemelerde yapılmasının meydana getireceği sakıncalar aşikârdır. Böyle bir yola gidilmesi asıl önemli olan birinci davanın layıkı ile aydınlanıp doğru ve selâmetli bir sonuca varılmasını engelliyecektir. Bu gibi irtibatlı suçlara ilişkin davaların birleştirilip duruşmalarının bir mahkemede yapılmasında sayısız faydalar görülmüştür. Bu cümleden olmak üzere:

- a) Hakimin vicdani kanaatinin tam ve eksiksiz teşekkül etmesini sağladığı,
- b) Aynı konu hakkında başka başka mahkemelerden çelişik kararlar verilmesini önlediği,
- c) Hakikate daha iyi varılmasını ve hükmün selametini temin ettiği,

ç) Delillerin ayrı ayrı mahkemelerde müteaddit defalar ikamesi suretiyle vakit kaybını önlediği ve duruşmanın daha çabuk bitirilmesine yaradığı,

Gözönünde tutularak Kanunda bu kabil davaların birleştirilmesi öngörülmüş ve gerekli hükümler düzenlenmiştir.

İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesinde görülmekte olan davaya ait Cumhuriyet Savcılığının iddianamesinde; haklarında dava açılan dokuz sanığın "halk savaşı adı altında birleşerek ihtilâl ve silâh zoru ile anayasal düzeni yıkıp kominizmi gerçekleştirme çabası içine girdikleri, bunların silâhlı eylem yapmayı tasarladıkları, eylemlerden sonra barınacak bir yer temini için Balçova Dağlarına tetkik gezisine çıktıkları, bunlardan birinin satın aldığı Astra marka, diğerinin babasının evinden kaçırdığı Webley karadağ marka tabancalarla eğitim atışları yaptıkları sanıklardan birinin ayrıca Dinara gidip satın aldığı başka bir tabancayı örgüte getirdiği gibi yine birinin dinamit temin edip kararlaştırdıkları bazı tesislere ve emniyet arabalarına atılmasını teklif ettiği, bu teklif örgüt tarafından kabul edilmişse de dinamit temin edilemediğinden vazgeçildiği, örgüt için gerekli paranın sağlanması için de Hatay'da kararlaştırdıkları bir banka şubesi ile bir eczanenin silâhla soyulmasını tasarlamışlarsa da bunun da bazı nedenlerle gerçekleştirilemediği : ..... " yazılıdır. Bu davada sanıklardan bir kısmının anayasal düzeni yıkmada kullanacakları silâhları temin etmeleri bu silâhlarla ateş talimleri yapmaları fiillerinin esas davadan ayırıp 6136 sayılı Kanunun 13. maddesine göre Asliye Ceza Mahkemesine vermenin hukuken mümkün olamayacağı ve böyle bir yola gitmenin asıl davanın mahiyetini zaafa uğratacağı meydandadır.

4- Şurasını da ilâve edelim ki: Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda bu gibi irtibatlı davaların birleştirilmesi mahkemelerin takdirine bırakılmış bulunmaktadır. Bu hususu gözönünde bulunduran Kanun Koyucusu, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin bakacağı davaların önemini ve anayasal düzene ve rejime yapacağı etkiyi dikkate alarak - bir kısım, cezalı özel kanunlarda konulan usul hükümleri gibi - bu davalarla irtibatı bulunan suçlara ilişkin davalara bakmak görevini de bu mahkemeye vermiştir. Bunda da Anayasa'ya ve hukuka uymayan bir cihet yoktur.

5- Umumî mahkemelerin görevine giren davaların irtibat dolayısıyla özel mahkemelerdeki davalarla birleştirilebilip birleştirilemeyeceği tarafından bu husus ele alınıp incelenerek birleştirilebileceğine 1 Mart de evvelce tartışma konusu yapılmış ve 1948 yılında kurulan Yüce Divan 1948 tarihinde karar verilmiştir.

6- Şu noktayı da özellikle belirtmek gerekir ki: Anayasa'nın 136. maddesine 1699 sayılı Kanunla eklenen fıkraların ilkinde; Devlet Güvenlik Mahkemelerinin bakacağı suçlar ve bu suçlara ait Kanun maddeleri belirtilmemiş ve sadece (Devletin ülkesi ve milleti ile bütünlüğü, hür ve demokratik düzen ve nitelikleri Anayasa'da belirtilen Cumhuriyet aleyhine işlenen ve doğrudan doğruya Devlet Güvenliğini ilgilendiren suçlara bakmakla görevli" denerek sadece suçların mahiyetlerine genel bir ifade ile işaretle bulunulmakla yetinilmiş ve bu mahkemelerin (görevlerinin) yapılacak Kanunda tayin edileceği Anayasa'nın sözü edilen maddesinin son fıkrasında tereddüde yer vermeyecek surette açıkça belirtilmiştir. Şu halde Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görevinin sözü edilen ilk fıkra da tayin edilmiş olduğu görüşü de Anayasa'nın bu maddesinin özüne ve sözüne de uygun düşmemektedir.

Yukarıda yazılı nedenlerle Anayasa'nın 136. maddesine 1699 sayılı Kanunla eklenen fıkra hükümlerine aykırı değil uygun bulunan ve ayrıca, Türk Ceza ve Usul Hukukunun açıklanan ilkelerine de uygun olarak düzenlenmiş bulunan 1773 sayılı Kanunun 9. maddesinin birinci fıkrasının C bendinin iptaline dair verilen çoğunluk kararına karşıyız.

Üye  
Kemal Berkem

Üye  
Halit Zarbun

Üye  
Abdullah Üner

### **KARŞIOY YAZISI**

1773 sayılı Kanunun 9. maddesinin birinci fıkrasının itiraz ve inceleme konusu C bendinin esas yönünden Anayasa'ya aykırılığı sorunu hakkında karşıoy:

Anayasa Mahkemesi kararında özetle: Anayasanın değişik 136. maddesinin ikinci fıkrasında Devlet Güvenlik mahkemelerinin görev alanı kesin ve keskin sınırlarla belirlenmiş olduğu, 136. maddenin son fıkrasında Devlet Güvenlik Mahkemeleri için de öngörülen kanuna göre yasa koyucunun, Devlet Güvenlik mahkemeleri için bir görev alanı çizmek değil, zaten belli olan görev alanlarına Anayasa sınırları içinde girecek suçları belirteceği ve bu sınırları değiştiremeyeceği, genişletmeyeceği; iptal konusu C bendinde ise doğrudan doğruya Devlet güvenliğini ilgilendiren anayasal koşulun tüm ihmal edildiği gibi Devlet Güvenlik mahkemelerinin 136. maddenin ikinci fıkrası ile çizilmiş olan görev alanı sınırının aşılmış olduğu bunun ise Anayasa'nın değiştirilmesinde öngörülen ereğe aykırı olduğu esas görüşlerine dayanarak iptal konusu C bendinin Anayasa'nın değişik 136. ve 32. maddelerine aykırı görülmüş ve iptaline oyçokluğu ile karar verilmiştir.

Aşağıda yazdığım nedenlerle bu görüşe katılmıyorum.

1. Anayasa'nın 136. maddesinin ikinci fıkrası Devlet Güvenlik mahkemelerinin görevini kesin ve keskin sınırlarla çizmiş değildir. İptal konusu hükmü ihtiva eden 1773 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce Anayasa'nın 136. maddenin birinci fıkrası, bütün mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usullerinin Kanunla düzenleneceğini emretmekte idi. 1699 sayılı Kanunla Anayasa'da yapılan değişiklik sırasında 136. maddenin birinci fıkrası olduğu gibi bira-kırmıştır. Bu değişiklik sırasında, 136. maddeye 2-7. fıkralar eklenirken ikinci fıkradaki hükümler, Devlet Güvenlik mahkemelerinin kuruluşu sebebiyle onun görev ve yetkilerinin niteliği hakkında bir fikir vermek maksadiyle; katî mahiyette olmayarak, konulmuştur. Bu hükümlerin Devlet Güvenlik mahkemelerinin görevlerine keskin sınırlar koymak için getirilmiş olmadığı 136. maddenin 1, 2 ve 7. fıkraları hükümlerinin topluca incelenmesinden anlaşılmaktadır. Genellikle Anayasalarda bir mahkemenin görevine giren bütün hususların kesin ve keskin sınırlarla gösterilmesi mutâd değildir. Esasen buna bir zorunluk ta yoktur.

Anayasa'nın 136. maddesinin birinci fıkrasının açık hükmü karşısında, eğer Anayasa koyucunun asıl maksadı ikinci fıkra ile Devlet Güvenlik mahkemelerinin görev ve yetkilerini kesin ve keskin sınırlarla saptamak olsaydı, ikinci fıkradan sonra ayrıca yedinci fıkrayı kabul ederek, bu fıkroda, Devlet Güvenlik mahkemelerinin ".....görev ve yetkileri ve yargılama usulleri ile ilgili diğer hükümler Kanunla gösterilir şeklinde, açık hükümler koymazdı. Yedinci fıkroda ".....görev ve yetkileri ve yargılama usulleri ile ilgili diğer hükümler" ibaresinin anlamı, ikinci fıkroda gösterilen görev ve yetkiye ait hükümlerden başka, diğer görev ve yetkiye ait hükümlerin de konması hususunda Kanun koyucuya yetki verildiği açıkça anlatır. Bu sonuç karşısında Anayasa'nın 136. maddesinin ikinci fıkrasında gösterilmiş olan suçların Devlet Güvenlik mahkemelerinin görevi içinde olduğunda bir kuşku yoktur. Ancak ikinci fıkra hükümleri ile Mahkemenin görevine girecek suçlar kesin olarak sınırlanmadığından dolayı irtibat sebebiyle diğer bazı suçların da bu

Mahkemenin görevi içine alınabileceği hususunda Kanun koyucuya yetki verilmiş olduğu ortadadır. Kanun koyucu da Anayasa'nın 136. maddesinin yedinci fıkrasındaki açık hükme dayanarak, iptal konusu C bendi ile : A ve B bentlerinde yazılı bir suçu işlemek veya gizlemek maksadıyla veya bu suç vesilesiyle ve bu suçla umumî veya müşterek bir gaye içerisinde işlenmiş suçları da Mahkemenin görevi içine almış bulunmaktadır, irtibat sebebiyle bir kısım suçların bir Mahkemede birleştirilmesi yargılama usulüne ilişkin bir hükmüdür. C bendinde kurulan irtibat şeklinin. Ceza Kanunu ve Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda yer alan içtima ve murtabıt suçlara dair hükümlerden daha geniş tutulmuş olması bir iptal sebebi olamaz. Zira C bendi hükmü de, Anayasa'nın tanıdığı yetkiye dayanan bir Kanun hükmüdür.

İptal konusu C bendinde kurulan irtibat dolayısıyla bu suçların Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görevi içine alınması, tahkikatın doğru bir şekilde yapılması olanağını sağlamak ve suçtaki asıl maksadın meydana çıkarılması gibi amaçlara dayanır. Bir kısım suçlar vardır ki bunlar teker teker ele alındığında basit birer suç manzarası gösterdikleri halde bunların bir arada incelenmesi hepsinin bir amaca yönelik daha mühim bir suç işlemek maksadıyla bu suçları ayrı ayrı işlediklerini ortaya koyması mümkündür. Bu şekilde asıl suç kasdı meydana çıkabilir.

Yukarıdan beri açıklanan nedenlerle iptal isteğinin reddine karar verilmesi gerekeceğinden bu konuda verilen iptal kararına karşıyım.

Üye

Şahap Arıç

#### **KARŞIOY YAZISI**

21/5/1974 günlü ve 1974/8-1974/19 sayılı Karara ilişkin Karşıoy yazıma göre, çoğunluğun bu kararına da karşıyım.

Üye

Ahmet Koçak

#### **KARŞIOY YAZISI**

Bu dosya ile (1973/46-1974/21), 9. maddesinin birinci fıkrasının C bendi hükmünün Anayasa'ya aykırı olduğu öne sürülen, 1773 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında kanunun Millet Meclisi ve C. Senatosundaki görüşmelerinde uygulanmış olan (İvedilik usulü, Meclislerin içtüzüklerinin bu konudaki hükümlerine aykırı biçimde yürütülmüş olduğundan kanun, şekil yönünden Anayasa'ya aykırı duruma düşmüş bulunmaktadır.

Söz konusu kanun hakkında "ivedilik" usulünün meclislerdeki uygulanış biçimi ve bu uygulamanın içtüzüklere ve Anayasa'ya aykırılık nedenleri aynı kanuna ilişkin olarak verilmiş bulunan 21/5/1974 günlü ve 1974/8, 1974/19 sayılı Anayasa Mahkemesi kararına ilişkin karşı oy yazımda açıklanmış olduğundan burada tekrarına gerek görülmemiştir.

Söz konusu karşıoy yazımda açıklanan sebeplerle 1773 sayılı Kanunun 9. maddesinin birinci fıkrasının C bendi hükmünün şekil yönünden Anayasa'ya aykırılığı saptanmış olduğundan iptaline karar verilmelidir.

Mahkememizin yukardaki kararının (1973/46-1974/21) konuya ilişkin bölümlerine karşıyım.

Üye

Muhittin Gürün

### **KARŞIOY YAZISI**

A)- Herhangi bir tasarı ve teklifin görüşülüp kabullenilmesinde yasama organlarının, sevk nedeni açıklanmamış olsa bile (sonuçlara sâlim biçimde ulaşmayı sağlamak üzere konulduğu muhakkak bulunan) yasalar ve içtüzük hükümlerine uymamaları haline bir dayanak (Mahkememizce) araştırılamaz.

B)- Ne zaman 2. fıkrası ile gözetilen amaca yönelik dikkatli ve titiz bir çaba gerektiğini belirtmek, hiç kuşkusuz, özel bilgi işi olduğu içindir ki Anayasa 136. maddesinin son fıkrası ile Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin görev ve yetkilerinin bu özel bilgiye sahip ve Devleti tümüyle korumada sorumlu kuruluşların uyarılarından yararlanma olanağının Kanun yoluyla sağlanmasını öngörmüş; iptal isteğine konu fıkra hükmünden aynı maddenin (b) bendine vaki yollamasıyla de, eğer kaygılanacak bir durum yok ise işin genel yargı yerine bırakılmasını önermiştir.

Bu suretle ve hangi hallerde Devletin ülkesi ve Milleti ile bütünlüğüne ve Cumhuriyet'e karşı bir çıkış olasılığının araştırılmasını işaretleyen 1773 sayılı Kanunun 9. maddesinin 1. fıkra C bendi hükmünün Anayasa'ya uymayan yanı yoktur.

Üye

Nihat O.  
Akçakayalıoğlu